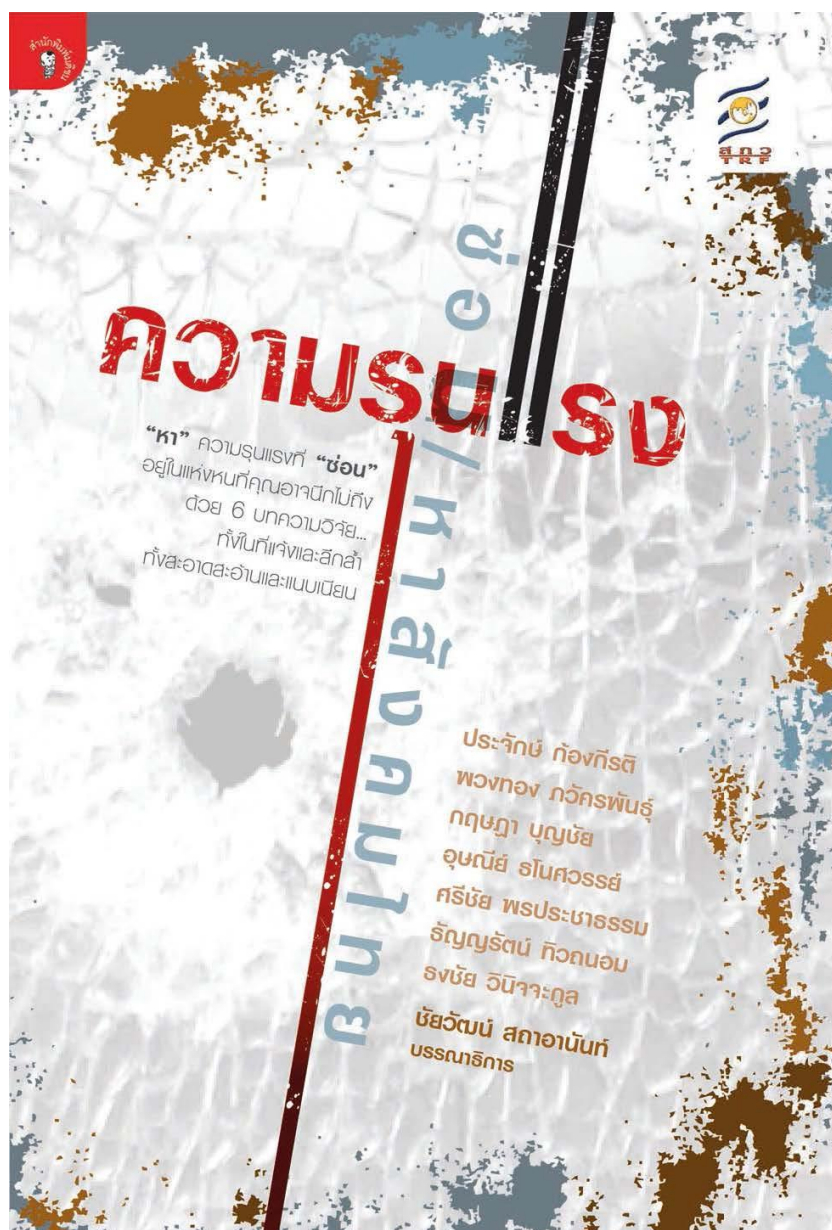


SERIES เปิดใจ ไร้อคติ

ความรุนแรงซ่อน/หาสังคมไทย

จรรยา ยุทธผลนาวิ
บรรณารักษ์ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)



ภาพปกหนังสือความรุนแรงซ่อน/หาสังคมไทย

ความรุนแรงซ่อน/หาสังคมไทย

ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ บรรณาธิการ

ปัญหาความรุนแรงเป็นปัญหาหนึ่งที่สั่งสมมานานในสังคมไทยภายใต้ความเชื่อที่ว่าคนไทยรักสงบ ผู้คนทำนุบำรุงในศาสนา แต่ทว่ามายาคติดังกล่าวกลับขัดแย้งกับภาพเหตุการณ์นานาทั้งที่ปรากฏและไม่ปรากฏ

หนังสือเรื่อง **ความรุนแรงซ่อน/หาสังคมไทย** ตีพิมพ์เมื่อปี 2553 รวบรวมผลงาน 6 เรื่อง ของนักวิชาการ 7 คน จึงเปรียบเสมือนพาหนะที่จะนำพาผู้อ่านทุกท่านให้โลดแล่นเข้าสู่การสำรวจความรุนแรงที่ถูกซุกซ่อนไว้ และชักชวนให้ผู้อ่านทบทวนตนเองว่าเราเป็น “ส่วนหนึ่ง” หรือ “ส่วนร่วม” ของขบวนการความรุนแรงใดๆ หรือไม่ ตลอดจนการค้นหาคำตอบในการคลี่คลายความรุนแรงต่างๆ ที่ ศ.ดร.ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ บรรณาธิการของหนังสือได้ทิ้งท้ายไว้ในบทนำว่า *“...เมื่อรู้ “ที่ซ่อน” ของความรุนแรง จัควางตำแหน่งแห่งที่ของปรากฏการณ์นี้ได้ในองค์ความรู้ทางวิชาการความรุนแรงทางการเมืองระดับสากล จนพอจะ “หา” พบแล้ว (สังคมไทย) จะได้อะไร”*

กำเนิดและพัฒนาการขององค์ความรู้ทางวิชาการว่าด้วยความรุนแรงทางการเมือง: บทสำรวจงานวิชาการในโลกตะวันตก

ประจักษ์ ก้องกีรติ

บทเริ่มต้นของหนังสือเพื่อให้ผู้อ่านได้ทำความเข้าใจพื้นฐานของเหตุการณ์ความรุนแรงและแนวคิดจากต่างประเทศเพื่อปูทางเข้าสู่เหตุการณ์ความรุนแรงอื่นๆ ในบทนี้ผู้เขียนยกตัวอย่างเหตุการณ์ความรุนแรง เช่น การปราบปรามผู้ชุมนุมโดยรัฐในเหตุการณ์ 14 ตุลา, สงครามการปราบปรามยาเสพติดและวิสามัญฆาตกรรมภายใต้รัฐบาล ทักษิณ ชินวัตร รวมถึงความรุนแรงในภาคใต้ที่เกิดขึ้นเป็นระยะอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีต แต่ปะทุรุนแรงขึ้นในระดับที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน นับจากปี พ.ศ. 2547 เหตุการณ์เหล่านี้จึงเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ชั้นดีที่ผู้เขียนชี้ชวนให้เห็นถึงความรุนแรงที่เกิดขึ้นในสังคมไทย

เพื่อให้ผู้อ่านสามารถทำความเข้าใจเหตุการณ์ความรุนแรงได้ดียิ่งขึ้น ประจักษ์ ก้องกีรติจึงทำการสำรวจเหตุการณ์ความรุนแรงในโลกตะวันตก ผ่านงานเขียนและงานวิจัยในประเด็นเรื่องการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ สงครามกลางเมือง สงครามแบ่งแยกดินแดน การจลาจล ความรุนแรงโดยรัฐในมิติการศึกษาทางรัฐศาสตร์และมานุษยวิทยา โดยมุ่งหวังให้องค์ความรู้ในงานวิชาการดังกล่าว เกิดประโยชน์ในการจัดการความขัดแย้งที่อาจจะขยายตัวให้เกิดเป็นความรุนแรงในสังคมไทยได้

ปฏิบัติการสงครามของการรณรงค์ปัญหาเสพติดในประเทศไทย

พวงทอง ภาวีครพันธ์

ในราวปี พ.ศ. 2546 คำว่า “ฆ่าตัดตอน” ดูจะเป็นคำที่ทุกคนคุ้นเคยและยอมรับว่าเป็นสิ่งที่เข้ามาช่วยแก้ไขปัญหาเสพติดในสังคมไทย ตามที่รัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ประกาศสงครามกับยาเสพติด โดยสื่อมวลชนรายงานว่าผู้ต้องสงสัยส่วนใหญ่ถูก “วิสามัญฆาตกรรม” ขณะที่รัฐบาลให้คำอธิบายต่อสาธารณชนว่าเป็นการฆ่าปิดปากของผู้ค้ายาเสพติดด้วยกัน

ความน่าสนใจที่ พวงทอง ภาวีครพันธ์ นำเสนอในงานชิ้นนี้คือสถิติจำนวนคดียาเสพติด ข่าวดังกล่าวเกี่ยวกับยาเสพติด จำนวนประชากรที่ใช้ยาเสพติด ซึ่งเป็นการเปิดเผยให้เห็นภาพลวงของการนำเสนอข้อมูลตัวเลขอันนำไปสู่การสร้างความหวาดกลัวให้กับประชาชน ความกลัวต่อยาเสพติดนี้เองที่เป็นปัจจัยสำคัญให้รัฐบาลสามารถใช้อำนาจควบคุมประชาชนและผลิตซ้ำวาทกรรมการใช้ความรุนแรงเพื่อปกป้องประเทศชาติ แทนที่จะส่งมอบความรู้และความจริงให้กับประชาชนเพื่อใช้ในการร่วมหาทางออกของปัญหาได้อย่างถูกต้อง

สี่บรอย “ความรุนแรง” จากวรรณกรรมของขบวนการสิทธิชุมชนต่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในสังคมไทย

กฤษฎา บุญชัย

ปัญหาจากการถูกกีดกันการเข้าถึงทรัพยากรของกลุ่มคนชายขอบ การกีดกันสิทธิของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เป็นพลังที่ผลักดันให้เกิดขบวนการความเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิชุมชนในการต่อสู้ปกป้องทรัพยากรจากรัฐ นายทุน และทุนข้ามชาติ ในงานเขียนชิ้นนี้ ผู้เขียนให้ความสนใจต่อขบวนการความเคลื่อนไหว 4 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ 1) สมัชชาคนจนกรณีกลุ่มปัญหาเขื่อนในภาคอีสาน 2) กลุ่มรักษ์ท้องถื่นบ่อนอกและกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูด 3) เครือข่ายคัดค้านโครงการท่อส่งก๊าซ โรงแยกก๊าซธรรมชาติไทย-มาเลเซีย และอุตสาหกรรมต่อเนื่อง 4) กลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอุดรธานี เพื่อคัดค้านการทำเหมืองแร่โปแตส

ผู้เขียนวิเคราะห์แถลงการณ์ จดหมายเปิดผนึก รายงานข่าวจากขบวนการความเคลื่อนไหวทั้ง 4 กลุ่มข้างต้น และกล่าวถึงปัญหาความรุนแรงที่พบร่วมกันคือความรุนแรงในเชิงโครงสร้างที่มีรัฐและกลุ่มทุนนิยมเป็นกลไกในการแย่งชิงทรัพยากรจากชุมชน ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมจากความรู้สึกเป็นพลเมืองชั้นสอง การถูกเลือกปฏิบัติจากรัฐและสังคม ผู้เขียนได้ให้ความเห็นว่าปฏิบัติการของขบวนการความเคลื่อนไหวดังกล่าวนี้ เป็นความพยายามนำตนเองออกจากพื้นที่ความรุนแรงไปสู่ที่สาธารณะซึ่งพวกเขาสามารถระดมพลังทางสังคมเพื่อเปลี่ยนความรุนแรงให้กลายเป็นสถานะความไม่รุนแรงได้

การศึกษา : มายาการความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม

อุษณีย์ ธโนศวรรย์ และศรีชัย พรประชาธรรม

แม้สถานศึกษาซึ่งเป็นที่ให้ความรู้และกล่อมเกล่าให้เยาวชนพัฒนาขึ้นมาอย่างมีคุณภาพ แต่ก็ยังแฝงไปด้วยแนวคิดในการเลือกปฏิบัติ การจัดลำดับคุณค่าของผู้เรียน และเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความไม่เท่าเทียมกันในสังคม อุษณีย์และศรีชัย ผู้เขียนทั้งสองคนได้วิเคราะห์ปฏิบัติการที่ก่อให้เกิดความรุนแรงในโรงเรียน ทั้งในด้านโครงสร้างการบริหารตามลำดับการบังคับบัญชา การจัดระเบียบร่างกายด้วยการกำหนดลักษณะเฉพาะของทรงผมและเครื่องแต่งกาย การจัดระเบียบด้านเวลาด้วยการกำหนดตารางกิจกรรมในแต่ละวัน การจัดระเบียบความรู้ด้วยการกำหนดให้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ สำคัญกว่าความรู้ในสาขาอื่น และการจัดระเบียบพื้นที่ด้วยการจัดลำดับ “ห้องคิง”-“ห้องบ๊วย” ซึ่งเป็นปัจจัยก่อให้เกิดความรุนแรงในโรงเรียนที่มีได้จบแค่ในโรงเรียน แต่ติดตามกำกับไปที่ตัวของนักเรียนในพื้นที่อื่นด้วย

ผู้เขียนให้ความเห็นเกี่ยวกับความรุนแรงในโรงเรียนไว้ว่า พื้นที่โรงเรียนอาจกลายเป็นพื้นที่ลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ การสร้างระบบแบบอำนาจนิยมเพื่อการควบคุมที่ง่ายขึ้น มักจะปฏิเสธการมีสิทธิ มีเสียงของทั้งครูและนักเรียน ระบบเช่นนี้จึงเปรียบเหมือนการละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานของการเข้ามามีส่วนร่วมนั่นเอง ความรุนแรงที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียนจึงเป็นความรุนแรงทั้งในเชิงวัฒนธรรมและเชิงโครงสร้างที่ร่วมผลิตซ้ำความไม่เท่าเทียมกันในสังคม

การศึกษาเรื่อง “กระแสโลกาภิวัตน์และการลงโทษประหารชีวิตในรัฐไทย”

ธัญญรัตน์ ทิวถนอม

จากการตั้งคำถาม 2 ข้อของผู้เขียนสู่การหาคำตอบว่า รัฐไทยใช้เหตุผลข้ออ้างใดในการสร้างความชอบธรรมให้กับการลงโทษประหารชีวิต และ ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ที่มีอิทธิพลต่อรัฐไทยในสมัยต่างๆ ส่งผลต่อการใช้อำนาจอธิปไตย ตลอดจนการใช้อำนาจและความรุนแรงของรัฐไทยในสมัยนั้นอย่างไร

ผู้เขียนได้สำรวจแนวคิดเรื่องรัฐ การลงโทษประหารชีวิตและทบทวนกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการลงโทษประหารชีวิตของรัฐไทย โดยกระแสโลกาภิวัตน์ที่มีอิทธิพลต่อการเมืองการปกครองของไทยในสมัยรัชกาลที่ 5 มีผลให้เกิดการปรับเปลี่ยนการลงโทษประหารชีวิตด้วยวิธีทรมานนักโทษประหารในรูปแบบต่างๆ ให้เหลือเพียงการประหารชีวิตด้วยวิธีการตัดศีรษะ ผู้เขียนได้อภิปรายนโยบายของรัฐบาล กฎหมาย และแนวทางการพิจารณาโทษประหารชีวิตของรัฐไทยแล้วให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้อำนาจ และการอ้างเรื่อง “ความจำเป็น” ยึดเอาความเชื่อทางศาสนาของประชาชนเรื่องบาปบุญ และการรับผลกระทบ มาเป็นข้ออ้างในการสร้างความชอบธรรมกับการลงโทษประหารชีวิตของผู้ที่ทำผิด ในส่วนท้ายของเนื้อหา ผู้เขียนเสนอว่าการแก้ไขบทลงโทษด้วยการประหารชีวิตของรัฐไทยควรเริ่มต้นด้วยการปรับทัศนคติของคนในสังคมไทย หยุดใช้ความรุนแรงจากภาครัฐ และปรับกระบวนการสร้างความรู้ความเข้าใจที่มีต่อผู้กระทำความผิดให้รับบทลงโทษในรูปแบบที่เหมาะสม

6 ตุลาในความทรงจำของฝ่ายขวา 2519-2549 : จากชัยชนะสู่ความเจ็บ (แต่ยังชนะอยู่ดี)

ธงชัย วินิจจะกุล

ฝ่ายขวาคือใคร?

ผู้เขียนได้ให้คำนิยามของ “ฝ่ายขวา” ในที่นี้ว่าเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมทั้งโดยตรงและโดยอ้อมกับการต่อสู้ทางการเมืองเพื่อต่อต้านขบวนการนักศึกษาประชาชน “ฝ่ายซ้าย” ที่มีความคิดไปทางสังคมนิยมในช่วงประมาณเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519²

ข้อมูลจากการสนทนากับตัวแทนที่ได้ชื่อว่าอยู่ “ฝ่ายขวา” เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในวันที่ 6 ตุลาคม 2519 นำมาสู่บทวิเคราะห์ของผู้เขียนว่าในระยะ 30 ปีที่ผ่านมา กลุ่ม “ฝ่ายขวา” มีความทรงจำต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นอย่างไร จัดการกับความรู้สึกและความทรงจำนั้นอย่างไร โดยที่ผู้เขียนมิได้ให้คำตัดสินว่าความทรงจำนั้นถูกหรือผิด แต่อภิปรายข้อมูลที่ได้รับจากการทบทวนความทรงจำของผู้เล่าเทียบเคียงกับเอกสารทางประวัติศาสตร์ โดยยกประเด็นที่น่าสนใจในการจัดการความทรงจำและความรู้สึกของฝ่ายขวา รวมถึงการให้ความสนใจกับ “ความเจ็บ” ของผู้ร่วมเหตุการณ์ในรูปแบบต่างๆ อาทิ ความเจ็บของฝ่ายขวาเนื่องจากความทรงจำที่เปลี่ยนไป ความเจ็บอย่างจำใจ ความเจ็บที่ช่วยให้จัดการกับฝันร้ายของตนเอง ความรู้สึกที่ว่าฝ่ายขวาไม่ผิด หรือแม้แต่ความรู้สึกว่าความยุติธรรมนั้นมีชั้น

จากเนื้อหาทั้ง 6 เรื่องในหนังสือ แสดงให้เห็นว่าการใช้ความรุนแรงในสังคมไทยนั้นไม่ใช่เรื่องไกลตัว เกิดขึ้นได้ในระดับปัจเจกบุคคลและความรุนแรงนั้นสามารถขยายไปเป็นความขัดแย้งที่ลุกลามให้กลายเป็นปัญหาสังคมต่อไป

หนังสือเล่มนี้ยังแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดอคติ การเลือกปฏิบัติและการลดทอนคุณค่าความเป็นมนุษย์ เพื่อให้ทุกคนมีสิทธิได้อย่างเท่าเทียมกันบนพื้นฐานในการอยู่ร่วมกันของมวลมนุษย์

หนังสือเรื่องนีรรวมถึงหนังสือที่ว่าด้วยอคติทางวัฒนธรรม มีพร้อมให้บริการที่ห้องสมุด ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) สำหรับผู้ที่สนใจสามารถติดต่อสอบถามได้ที่ห้องสมุด หรือติดต่อเพื่อขอยืมหนังสือผ่านทาง Facebook Fanpage: ห้องสมุด ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร-SAC Library และ Line: @sac-anthropology

วันและเวลาให้บริการ

ห้องสมุด ชั้น 7-8 วันจันทร์-ศุกร์ : 08.30-16.30 น. และวันเสาร์ : 09.00-16.00 น.

ห้องสมุดสุขุ ภายใจ วันจันทร์-ศุกร์ : 08.00-18.00 น. และวันเสาร์ : 09.00-17.00 น.

¹ ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. “บทนำ ; ความรุนแรงซ้อน/หาสังคมไทย” ใน ความรุนแรงซ้อน/หาสังคมไทย.

กรุงเทพฯ: มติชน, 2553, น.28

² ธงชัย วินิจจะกุล. “6 ตุลาในความทรงจำของฝ่ายขวา 2519-2549 : จากชัยชนะสู่ความเจ็บ” ใน ความรุนแรงซ้อน/หาสังคมไทย. กรุงเทพฯ: มติชน, 2553, น.415



ผู้เขียน
จรรยา ยุทธพลนารี
บรรณารักษ์ ห้องสมุดศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร(องค์การมหาชน)